

ОБЛАГАНЕ НА ДОХОДИТЕ ОТ ЛИХВИ СЪГЛАСНО СКЛЮЧЕНИТЕ ОТ БЪЛГАРИЯ СПОГОДБИ ЗА ИЗБЯГВАНЕ НА ДВОЙНО ДАНЪЧНО ОБЛАГАНЕ

Анелия Татарова – адвокат по данъчно право

Иван Филчев – стажант по данъчно право

Адвокатска кантора Татарова

Ключови думи:

*Данък при източника
Доходи от лихви
СИДДО*

Резюме

Настоящата статия предлага общ поглед върху третирането на доходи от лихви съгласно сключените от България спогодби за избягване на двойното данъчно облагане (СИДДО) и дава практически насоки за лицата, които плащат или получават доходи от лихви към/от чужбина.

I. Данък при източника

Според българското законодателство лихвите, платени от местни лица на чуждестранни юридически лица, се облагат с данък при източника (ДИ). За целите на облагането с ДИ данъчно задължено лице е получателя на доходите.

Данъчната ставка за доходи от лихви съгласно Закона за корпоративното подоходно облагане (ЗКПО) в общия случай е 10 процента. Тази ставка е една от най-ниските данъчни ставки в Европейския съюз. Данъчната основа на ДИ е brutната сума на доходите от лихви. Данъкът става изискуем в момента на начисляването на лихвата, независимо от датата на действителното й плащане, т.е. без значение е моментът, в който средствата са реално предоставени на разположение на получателя.

България облага доходите от лихви, изплащани на чуждестранни получатели, на принципа на удържане при източника, т.е. задължение на платеща е да удържи, внесе и декларира ДИ. ЗКПО предвижда солидарна отговорност между платеща и получателя на дохода в случай, че платещът не изпълни задължението си да приспадне и да плати дължимия ДИ.

II. Намаления, произтичащи от членството на България в ЕС

Ако юридическото лице – получател на дохода от лихви е местно лице, за данъчни цели в държава-членка на ЕС могат да се приложат някои намаления, отнасящи се до облагането с ДИ на доходи от лихви в България.

Съгласно принципите за единния европейски пазар в рамките на ЕС се създава обща система за облагане на доходите от лихви, плащани между

юридически лица от различни държави-членки¹. Като член на ЕС България прилага съответните европейски мерки за ефективно намаляване на ставката на ДИ върху доходите от лихви. Ставката е намалена до 5 процента², ако страните, участващи в съответната лихвоносна сделка³, отговарят на следните условия от чл. 200а на ЗКПО:

- Платецът и получателят на дохода да са юридически лица;
- Получателят на лихвите да е местно лице за данъчни цели в държава-членка на ЕС;
- Българският платец и чуждестранният получател да са свързани дружества. Едно дружество е свързано с друго, ако което и да е от тях притежава минимум 25 на сто от капитала на другото за период не по-къс от две последователни години. За свързани се считат две дружества, ако трето лице, което е местно за данъчни цели в държава-членка, има участие във всяко от тези две дружества в размер 25 на сто или повече.

Чл. 202а от ЗКПО предвижда възможност за нетно облагане, от която могат да се възползват юридически лица, които са местни за данъчни цели в ЕС или Европейското икономическо пространство.

III. Данъчни спогодби

Обикновено всички доходи на получателя на лихвите подлежат на облагане в държавата, в която той е местно лице (държава на местното лице), която облага както доходите с източник на нейната територия, така и доходите с източник в чужбина. В същото време държавата, където е установен платецът на дохода от лихви (държава на източника), облага дохода от лихви с ДИ.

Така международният доход от лихви в общия случай е обект на облагане и в държавата на източника, и в държавата на местното лице. Тъй като двойното данъчно облагане вреди на международните инвестиции, повечето държави се стремят да намалят ефекта му или да го отстранят изцяло чрез данъчни спогодби.

Към настоящия момент България има 68 действащи СИДДО със страни от Европа (включително всички държави-членки на ЕС), Азия, Северна Америка и Африка.

При договаряне и сключване на данъчна спогодба България като цяло се придържа към модела на данъчната конвенция⁴ на Организацията за икономическо сътрудничество и развитие (ОИСР)⁵, включително и към член 11, който се занимава с данъчното третиране на доходите от лихви.

---

¹ Директива 2003/49/ЕО на Съвета от 03.06.2003 г. относно общата система за данъчно облагане на плащания на лихви и авторски и лицензионни права между свързани дружества от различни държави-членки.

² От 01.01.2015 г. тези плащания се освобождават от облагане с ДИ.

³ Сделката също трябва да отговаря на определени критерии.

⁴ Спогодбата на България със САЩ следва модела на САЩ.

⁵ България не е държава-членка на ОИСР.

България също така прилага и коментарите към модел-конвенцията на ОИСР, които се реферират от българските органи по приходите и съдилища при тълкуване на СИДДО, въпреки че правната природа на тези коментари остава неизяснена в световен аспект.

IV. Анализ на българските данъчни спогодби

Българските СИДДО са обобщени по-долу на базата на следните критерии:

- Географско разположение на другата договаряща държава;
- Разпределение на правото на облагане между държавите;
- Специфични случаи на намалена ставка или освобождаване от ДИ; и
- Изискването за „действителен получател на дохода”.

Изясняването на дефинициите за лихва, плащане, място на стопанска дейност и свързани лица не се покриват от настоящата статия.

A. Географско разположение

Повечето партньори на България (36 от 68) се намират в Европа. Тук влизат всички държави-членки на ЕС, както и държави, които не са членки, но имат силни политически, икономически и исторически връзки с ЕС, например Швейцария⁶ и Норвегия.

България има спогодби с 25 страни от Азия и е една от малкото държави в ЕС, които имат действащи спогодби с голяма част от бившите съветски републики. Това превръща България в атрактивна дестинация за инвеститори от Близкия Изток и Азия (вж. Таблица 1).

Таблица 1. Географско разположение на договарящата държава	
Континент	Страна по спогодбата
Азия	Азербайджан, Бахрейн, Виетнам, Грузия, Израел, Индия, Индонезия, Иран, Йордания, Казахстан, Катар, Китай, Кувейт, Ливан, Монголия, ОАЕ, Русия, Северна Корея, Сингапур, Сирия, Тайланд, Турция, Узбекистан, Южна Корея, Япония
Африка	Алжир, Египет, Зимбабве, Мароко, Южна Африка
Европа	Австрия, Албания, Армения, Беларус, Белгия, Великобритания, Германия, Гърция, Дания, Естония, Ирландия, Испания, Италия, Кипър, Латвия, Литва, Люксембург, Македония, Малта, Молдова, Норвегия,

⁶ Новата спогодба с Швейцария се очаква да влезе в сила до края на 2013 г.

	Полша, Португалия, Румъния, Словакия, Словения, Украйна, Унгария, Финландия, Франция, Холандия, Хърватска, Чехия, Швейцария, Швеция, Югославия
Северна Америка	Канада, САЩ

Таблица 2 обобщава по географски признак спогодбите, които уреждат ДИ с по-ниска ставка от настоящата в България – 10%⁷, и могат да бъдат ефективно използвани на практика.

Таблица 2. Атрактивни инвеститорски дестинации

Континент	Страна по спогодбата
Азия	Азербайджан (7%), Бахрейн (5%), Иран (5%), Катар (3%), Кувейт (5%), Ливан (7%), Обединени Арабски Емирства (2%), Сингапур (5%);
Африка	Южна Африка (5%);
Европа	Австрия (5%), Великобритания (0%), Германия (5%), Дания (0%), Естония (5%), Ирландия (5%), Испания (0%), Италия (0%), Кипър (7%), Латвия (5%), Малта (0%), Норвегия (0%), Словения (5%), %, Финландия (0%), Франция (0%), Холандия (0%), Хърватия (5%), Швеция (0%);
Северна Америка	САЩ (5%)

Както е видно от Таблица 2, спогодбите с редица държави уреждат данъчна ставка, изгодна за чуждестранни дружества, финансиращи български проекти или инвестиции, или български компании, финансиращи проекти или инвестиции в чужбина. Десет спогодби, всички от които с европейски държави, освобождават от данъчно облагане доходите от лихви в държавата на източника, а осемнадесет други уреждат по-ниска ставка от тази в България.

Българските спогодби с Катар и ОАЕ осигуряват най-добрите ставки сред азиатските страни.

В. Разпределение на правото на облагане

СИДДО или намаляват общата ставка на ДИ в държавата на източника, или позволяват цялостното освобождаване от облагане в нея.

Тъй като облагане само в държавата на местното лице невинаги е най-добрият начин за противодействие на двойното данъчно облагане, такава мярка е

⁷ За спогодби, уреждащи облагане само в държавата на източника, вижте таблица 4.

по-скоро изключение в трансграничното данъчно облагане на доходите от лихви. Моделът на ОИСР например разпределя облагането на доходите от лихви между държавата на получателя и държавата на източника.

СИДДО на България могат да бъдат разделени на две категории в зависимост от това как се разпределят правата на облагане на дохода от лихви между двете държави. Едната категория включва спогодбите, уреждащи освобождаване от облагане с ДИ в държавата на източника, а другата предвижда разпределение на данъчното облагане между двете държави.

1. Освобождаване от облагане при източника

Само 10 от данъчните спогодби на България предвиждат освобождаване от облагане в държавата на получателя и всички те са с държави, намиращи се в рамките на Европа: Дания, Испания, Италия, Малта, Норвегия, Обединеното кралство, Финландия, Франция, Холандия и Швеция.

Освобождаването от данък при източника в държавата на източника обаче обикновено предполага да е изпълнено изискването за действителен притежател по отношение на получателя на дохода от лихви. Този въпрос е разгледан по-подробно в т. IV, б. Е по-долу.

2. Разпределяне на правото на облагане

Спогодбите с държавите, изброени в Таблица 3, предвиждат разпределяне на облагането, запазвайки го както в държавата източника, така и в държавата на местното лице. В световен мащаб това е най-широко разпространената формула, тъй като и двете договарящи държави запазват правото си (дори и в намален обем) да обложат дохода от лихви.

Таблица 3 дава информация и за спогодбите, които предвиждат ефективна ставка на ДИ върху доходите от лихви, която е по-ниска от 10-процентната ставка в България.

Осемнадесет от спогодбите предвиждат по-ниска ефективна ставка на ДИ от българската, което прави тези държави предпочитани дестинации за учредяване на дружества, от които да се финансират проекти или инвестиции в България. Освен това България може да се използва като изходна точка за инвестиране в тези държави, защото ставката на корпоративния данък върху печалбата е 10%, което я прави най-ниската основна ставка в ЕС.

Таблица 3. Ставка на ДИ по СИДДО	
Ефективно намаляване на ставката спрямо българската	Без ефективно намаляване на ставката спрямо българската
Австрия – 5%	Албания – 10%
Азербайджан – 7%	Алжир – 10%
Бахрейн – 5%	Армения – 10%
Германия – 5%	Беларус – 10%
Естония – 5%	Белгия – 10%

Иран – 5%	Виетнам – 10%
Ирландия – 5%	Грузия – 10%
Катар – 3%	Гърция – 10%
Кипър – 7%	Египет – 12,5%
Кувейт – 5%	Зимбабве – 10%
Латвия – 5%	Израел – 10%
Ливан – 7%	Индия – 15%
ОАЕ – 2%	Индонезия – 10%
САЩ – 5%	Йордания – 10%
Сингапур – 5%	Казахстан – 10%
Словения -5%	Канада – 10%
Хърватия – 5%	Китай – 10%
Южна Африка – 5%	Литва – 10%
	Люксембург – 10%
	Македония – 10%
	Мароко – 10%
	Молдова – 10%
	Монголия – 10%
	Полша – 10%
	Португалия – 10%
	Румъния – 15%
	Русия – 15%
	Северна Корея – 10%
	Сирия – 10%
	Словакия – 10%
	Тайланд – 15%
	Турция – 10%
	Узбекистан – 10%
	Украйна – 10%
	Унгария – 10%
	Чехия – 10%
	Швейцария – 10% ⁸
	Югославия – 10%
	Южна Корея – 10%
	Япония – 10%

⁸ Новата СИДДО урежда 5% данъчна ставка за данък при източника

Следва да се отбележи, че всички тези намаления на ставката на ДИ в държавата на източника могат да се прилагат само ако получателят е действителен получател на дохода от лихви. (виж т. IV, б. Е по-долу)

С. Особени случаи на намалена ставка на ДИ

Спогодбите с Армения и Израел уреждат 5% ставка на ДИ, а тази с Тайланд - 10 %, когато действителен получател на лихвите е банка или друга финансова институция.

Д. Особени случаи на освобождаване от ДИ

Някои СИДДО предписват освобождаване от облагане при източника при наличието на определени условия. Спогодбите, уреждащи такъв тип освобождаване, са изредени в Таблица 4, където са посочени и критериите, от които зависи прилагането на облекчението.

Таблица 4. Особени случаи на освобождаване от ДИ	
Критерий за освобождаване	Държава
Лихва, изплатена на държава или държавен орган, включително централни банки	Австрия, Азербайджан, Албания, Алжир, Армения, Бахрейн, Беларус, Виетнам, Германия, Грузия, Египет, Естония, Зимбабве, Израел, Индия, Индонезия, Йордания, Иран, Ирландия, Казакстан, Канада, Катар, Кипър, Китай, Кувейт, Латвия, Ливан, Литва, Люксембург, Македония, Молдова, Монголия, ОАЕ, Полша, Португалия, Румъния, Русия, САЩ, Северна Корея, Сингапур, Сирия, Словакия, Словения, Тайланд, Турция, Узбекистан, Унгария, Чехия, Южна Африка, Южна Корея, Япония
Лихва, платена от държава или от нейна административно-териториална единица	Азербайджан, Алжир, Белгия, Канада, Португалия
Лихви, платени във връзка със заем или кредит, гарантиран от правителството на държавата	Австрия, Азербайджан, Германия, Естония, Израел, Индия, Канада, Кипър, Латвия, Полша, Румъния, САЩ, Унгария, Чехия, Южна Корея, Япония
Лихви, платени на финансови институции	Австрия, Белгия, Естония, Германия, Люксембург, САЩ, Швейцария

Лихви по продажби на кредит	Австрия, Белгия, Германия, Естония, Люксембург, Чехия, Швейцария, Южна Корея
Лихви, платени на някои освободени от данъци лица	САЩ
Други категории лихви	Алжир, Белгия
<p>Бележка: Таблицата следва да се използва само във връзка с конкретна СИДДО, доколкото този списък на критериите е обобщен съгласно дадените в коментарите предложения. Някои СИДДО може да са възприели само частично някой от критериите или в аспект, различен от посочения горе.</p>	

Най-разпространено е премахването на облагането при източника, когато получателът на дохода от лихви е орган на договаряща държава.

Спогодбата между България и САЩ въвежда освобождаване от облагане с ДИ, в случай че лихвите се получават от пенсионен фонд, което лице е освободено от данъчно облагане.

СИДДО между България с Египет пък е единствената спогодба, която освобождава изцяло от облагане и в двете държави доход от лихви, платен на правителството на една от договарящите държави и неин публичен орган.

Е. Изискване за действителен получател на дохода

Както беше обсъдено по-горе, прилагането на предвидените от съответната спогодба данъчни облекчения обикновено зависи от това дали получателът на този доход е неговият действителен притежател. Това изискване противодейства на евентуалните злоупотреби със спогодби чрез изкуственото поставяне на трето лице между платеща на лихвите и лицето, което действително се ползва от транзакцията за данъчни цели. Тази практика е позната като купуване на СИДДО (treaty shopping).

В международната практика се приема, че терминът „действителен получател” има единствено международно значение. България обаче има своя собствена дефиниция за действителен получател, в сила от 01.01.2011 г.

Данъчно осигурителният процесуален кодекс (ДОПК) определя притежателя на дохода като лице, което:

- има право свободно да се разпорежда с дохода от лихви;
- само решава как да използва получения доход и е независимо в това свое решение;
- понася всички или част от рисковете от дейността, от която е реализиран този доход; и
- не действа като дружество за насочване на дохода.

Таблица 5 посочва кои български спогодби осигуряват намаление на ставката или освобождаване от ДИ в общия случай, когато получателят на дохода от лихви е действителният му ползвател.

Таблица 5. Изискване за действителен получател на дохода	
С изискване	Без изискване
<p>Австрия, Азербайджан, Албания, Алжир, Армения, Бахрейн, Беларус, Белгия, Великобритания, Виетнам, Германия, Грузия, Гърция, Дания, Египет, Естония, Зимбабве, Израел, Индия, Индонезия, Йордания, Иран, Ирландия, Италия, Казахстан, Канада, Катар, Кипър, Китай, Кувейт, Латвия, Ливан, Литва, Люксембург, Македония, Мароко, Молдова, Монголия, ОАЕ, Португалия, Румъния, Русия, САЩ, Северна Корея, Сингапур, Сирия, Словакия, Словения, Тайланд, Турция, Узбекистан, Украйна, Унгария, Холандия, Хърватия, Чехия, Швейцария, Швеция, Югославия, Южна Африка, Южна Корея, Япония</p>	<p>Испания, Малта, Норвегия, Полша, Финландия, Франция</p>

Българската приходна администрация винаги изисква да бъде доказано, че получаващото лихвите лице е действителен получател на дохода. В обратния смисъл обаче е постоянната практика на Върховния административен съд, според която данъчните могат да изискват доказателства за наличието на това качество само и единствено когато изискването е предвидено в съответната спогодба.

За целите на данъчно планиране във връзка с доходи от лихви най-полезни на практика са спогодбите, които освобождават дохода от облагане с ДИ, и не поставят условие за действителен получател – това са спогодбите с Испания, Малта, Норвегия, Финландия и Франция.

V. Изводи

Данъчните спогодби могат значително да намалят и дори премахнат международното двойно данъчно облагане на доходите от лихви. В много случай, особено ако получателят на дохода е установен извън ЕС, СИДДО може да се окаже единствения начин за противодействие на двойното данъчно облагане.

Със своите близо 70 спогодби и сравнително ниски ставки на преките данъци България безспорно е една атрактивна дестинация независимо дали в ролята на държава на източника, или на местното лице.

**TAXATION OF INTEREST INCOME UNDER CONVENTIONS FOR THE
AVOIDANCE OF DOUBLE TAXATION SIGNED BY BULGARIA**

*Anelia Tatarova – Tax Attorney
Ivan Filchev – Trainee Tax Law
Law Firm Tatarova*

Key words:

*Withholding tax
Interest income
Double tax treaty*

Summary:

This article provides practical guidance for investors who have either projects, subsidiaries, or investments to finance in Bulgaria. It summarizes the treatment of interest income under Bulgaria's double tax treaties.